

Son üniversite eğitiminde yan bölüm olarak etnolojiyi almıştım. Etnolojinin temel ilkelerini, tarihini, etnolojik araştırmanın nasıl yapıldığını biliyordum ama sosyalist ülkelerin tarihinin incelenmesinde ve genel olarak sosyalist harekette vazgeçilmez bir uygulama alanı olabileceğini düşünmemiştim.

Etnoloji yereli inceler, politikaya yerelden bakar. Yerel denildiğinde bunu küçük bir birim olarak anlamamak gerekir. Her durumda yerel birey değildir ve büyüklüğü de seçilen alana göre değişir.

Bunu etnolojinin doğuşundan örneklerle incelemek açıklayıcıdır.

Etnoloji sömürge bilimi olarak doğdu ve önde gelen temsilcileri de İngiltere ile Fransa idi. Bu iki ülke aynı zamanda en büyük sömürge imparatorluklarına sahiptiler. Etnolojinin konusu, bu bağlamda, yabancıncının incelenmesi olarak da tanımlanabilirdi. Latin Amerika, Afrika ve Asya ülkelerine giden sömürgeciler buralarda kendilerine hiç benzemeyen toplumlarla karşılaştılar. Etnoloji bilim olarak bunların incelenmesi amacıyla kurulacaktı. Tipik inceleme yöntemi teilnehmende Beobachtung olarak adlandırılan katılımcı gözlemcilikti. Etnolog incelenmesi hedeflenen alana yerleşiyordu, bu alanda genellikle bir kabile veya benzer bir topluluk yaşıyordu. Burada yaklaşık iki yıl kalan etnolog dil öğreniyor, hem toplum hayatına katılıyor ve hem de toplumu gözlemliyordu. Araştırması sona erdikten sonra gözlemlerini ve çıkardığı sonuçları kitap olarak yayınlıyordu.

Başka yerlere giderseniz başka sonuçlar alırsınız. Engels'in etnolog Morgan'ın araştırmalarından hareketle yazdığı **Ailenin Devletin Özel Mülkiyetin Kökeni** kitabının sınırlı geçerliliği değişik alanlarda yapılan etnolojik araştırmalarda ortaya çıkıyordu. Engels insanlık için büyük oranda ortak özelliklere sahip geçmişini savunurken, gerçeğin böyle olmadığı görülüyordu. Mesela artı ürünün ortaya çıkmasıyla toplumun ayrışması, devletin şekillenmesi her toplumda zamandaş değildi. Bazı toplumlarda yüksek derecedeki artı ürün ayrışmaya yol açmıyordu çünkü yıllık festivallerde artı ürün dağıtıyordu. Keza devlet de her zaman baskı aracı olarak ortaya çıkmıyor, düzenleyici olarak da oluşabiliyordu. Ünlü bir etnolog olan Claude Levi-Strauss'un araştırmaları da aynı olguya işaret edecekti. Başka bir deyişle marksizmin kurucularının insanlığın geçmişiyle ilgili çıkarsamaları önemli eksikler taşıyordu. Zamanın bilgi

Etnolojinin sosyalist hareketin incelenmesindeki önemi

Engin Erkiner tarafından yazıldı

Salı, 11 Şubat 2020 00:18 -

düzeyi böyle olduğu için bunun kaçınılmaz olduğu söylenebilir ama bilimsel araştırmalar farklı bir geçmişi gösterdikten sonra bile marksizmi savunmak adına artık geçerliliğe kalmamış bir kitabı savunmak hem gariptir hem de çok sayıda marksist için normaldir. Müslümanın Kuranı Kerim'i savunması gibi onlar da yukarıda adı geçen kitabı savunurlar.

Doğanın Diyalektiği

gibi başka örnekler de verilebilir ama konumuz bu değildir.

Sömürgeciler sömürgeleştirdikleri ülkelerdeki toplumsal yapıyı onları denetleyebilmek, bölebilmek, kısacası daha etkin yönetebilmek için öğrenmek istiyorlardı. Bunun en iyi yolu da yerelin incelenmesiydi. Etnoloji böyle doğdu.

Sömürgeciler yeni bir alana girdiklerinde ve tanımadıkları bir toplumla karşılaştıklarında genel uygulamaları şöyleydi: kralı ya da bununla eşdeğer işlevi olan kişiyi bul, satın al, satın alamıyorsan öldür, toplumsal mekanizma felç olur ve gerisi zor değildir.

Bu yöntem çok sayıda Afrika toplumunda tutmadı çünkü merkezi yapı bulunmuyordu. Alana giren İngilizlerin anlayamadıkları geniş akrabalık ilişkileri temelinde şekillenen direniş vardı. Önder olmadığı için önderi öldüremiyorlardı.

Etnologlar iş başına! O dönemin misyonerlerinin önemli bölümü aynı zamanda etnologdur. Sadece Hıristiyanlığı yaymazlar, yabancıları oldukları toplumu da tanırlar.

Benzer bir çalışma Çarlık Rusya'sı zamanında da yapılmıştır. Orta Asya Türk boylarının hayatı nasıldır; kimler birbirlerine ve hangi nedenlerle rakiptir? Çarlık Rusyası etnologları o dönem Türkistan olarak bilinen geniş bir bölgenin envanterini çıkarmışlardı. Bu envanter daha sonra Sovyet yönetimi tarafından kullanılacaktır.

Bizde ise Kürt aşiretleriyle ilgili bilimsel araştırmaların oldukça geç başlamasının nedeni, "burada yaşayan herkes Türktür" belirlemesine söyleyenlerin de inanmasından kaynaklanıyor olsa gerektir. Kimin kiminle çelişkisi olduğu ve yerel gelenekler konularında pratik bilgileri mutlaka vardı ama bunların bilimsel araştırma düzeyinde incelenmesi TC'nin kuruluşundan epeyce sonra başlar.

Bu girişten sonra reel sosyalist ülkelerin tarihinin incelenmesinde etnolojinin önemine geçebiliriz.

Önceki bir yazıda belirttiğim gibi politika kurumların (devlet kurumları, partiler, sendikalar gibi) uygulamalarından hareket eder; etnoloji ise kurumlar düzeyinde alınan kararların yerelde nasıl hayata geçtiğine yoğunlaşır. Yukarda alınan karar ile bu kararın uygulanması aynı değildir; merkezin kararı yerelin prizmasından geçerek, değişerek hayata geçer. Bugün elime geçen **Domesticating Revolution**

(Devrimin Yerelleşmesi) bu alanda öncü kitaplar arasında sayılıyor. Etnolog yazar bir Bulgar köyünde yerleşiyor ve bu köyün devrimden günümüze kadarki tarihini inceliyor. Kolektifleştirme buraya nasıl yansıyor, hayatı nasıl şekillendiriyor; 1989 sonrasında kolektif çiftliklerin dağıtılması nasıl bir etki yaratıyor? Kitabı henüz okumadım ama seçilen örneğin temsili karakter taşıması gerekiyor ya da ne oranda temsili olacağına açıklanması gereklidir. Bulgaristan 9 milyon nüfuslu küçük bir ülkedir ve köyler de birbirine benziyor olmalıdır ve belki de karşılaştırmalı etnoloji çerçevesinde bir çalışma yürütülmüştür. Bakalım, öğreneceğim.

Bir başka kitapta yine bir etnolog Romanya'da iki militan işçi grubunu (maden ve kimya işçileri) inceliyor. Romanya sosyalist iktidar altında benzer ülkelere göre daha fazla işçi eyleminin olduğu bir ülke; özellikle maden işçilerinin Bükreş'e yürüyüşleri var. 1989 sonrasında bu iki militan işçi kesimi nasıl dağılıyor, toplumun diğer kesimleri bunlara neden tepki gösteriyor; araştırmacı bunları inceliyor. Bu kitabın da ancak birazını okuyabildim.

700 sayfalık Bulgaristan'da sosyalist hayat tarzını inceleyen kitap da etnolojik araştırma; çok önemli bir kitap ve okunması yavaş ilerliyor. Yazar Bulgaristan'da –ve diğer sosyalist ülkelerde- fabrika disiplininin olmaması, merkez düzeyde alınan onca karara rağmen bir türlü kurulamamasının nedenlerini de inceliyor.

Sosyalist ülkelerdeki işçiler ile kapitalist ülkelerdeki işçiler birbirinden epeyce farklıdır; üretim sürecindeki disiplin-disiplinsizlik ve sonuçları farklılığın temelidir denilebilir.

15.000 kişinin çalıştığı büyük bir üretim biriminde üretim ve genel olarak işçilerin hayatı nasıl yürüyor?

Yerelden bakmak bu soruya cevap getirir. Merkezden bakarsanız sadece alınan kararları

Etnolojinin sosyalist hareketin incelenmesindeki önemi

Engin Erkiner tarafından yazıldı

Salı, 11 Şubat 2020 00:18 -

bilirsiniz ve ilerisine gidemezsiniz.

Etnoloji ya da yerelin incelenmesi Türkiye sosyalist hareketinde nasıl uygulanabilir, önemli bir sorudur. Geniş bir uygulama alanı var ve aklıma gelenleri gelecek yazıda anlatmaya çalışacağım.